

Стасюк В.В.,

доктор психологічних наук,
професор,
професор кафедри внутрішніх
комунікацій,
Національний університет оборони
України
(м. Київ, Україна)

Кириченко А.В.,

доктор філософії,
старший викладач кафедри
внутрішніх комунікацій
Національний університет оборони
України
(м. Київ, Україна)

УПРАВЛІННЯ ВІЙСЬКАМИ ЯК НАУКА ТА МИСТЕЦТВО

*Управління військами – це рівновага між
точним розрахунком і сміливим рішенням
Василь СТАСЮК*

Повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України в 2022 році стало не лише випробуванням для ЗС України, а й наочною ілюстрацією того, що ефективне управління військами (силами) є водночас і наукою, і мистецтвом. У сучасних війнах нового типу командири змушені поєднувати глибокі знання з військової теорії, аналітичні здібності та інноваційний підхід з мистецтвом прийняття військових рішень в умовах невизначеності. Саме гармонійне поєднання раціонального планування і творчого командування дозволяє українським воїнам ефективно протидіяти сильнішому супротивнику, мобілізуючи не лише технічні ресурси, а й волю до перемоги.

Поняття “військове управління” – це владно-розпорядча діяльність державних органів та відповідальних осіб, спрямована на керівництво військовими підрозділами. Це визначення вже давно закріпилося у науковому та офіційному вжитку. Ще наприкінці XIX століття в “Енциклопедії військових і морських наук” військове управління тлумачилось як комплекс заходів, що охоплює різні сфери діяльності та передбачає створення спеціалізованих органів управління. У наш час поняття військового управління часто трапляється в нормативно-правових актах та офіційних документах. Найчастіше мова йде не лише про конкретне керівництво військовими підрозділами, а про ширший інститут державного управління збройними силами, іншими військовими формуваннями та організаційними структурами, які забезпечують оборону й безпеку держави.

Управління є важливим видом людської діяльності, який полягає в свідомому впливі на військовослужбовців і процеси з метою спрямування їхнього розвитку та функціонування у бажаному напрямі. Це вплив здійснюється не випадково, а на основі чітко визначених цілей і стратегій.

У сфері військової справи поняття управління має особливе значення. *Військове управління* – це владна діяльність, яка здійснюється органами державної влади та посадовими особами з метою організації, керівництва та контролю над особовим складом, що залучений до забезпечення обороноздатності держави.

Такий тип управління є унікальним різновидом соціального регулювання, спрямованим на формування, збереження та вдосконалення військових структур, відповідно до реальних викликів і загроз. Його завдання – підтримка ефективного функціонування армії, забезпечення її готовності до реагування на загрози, а також забезпечення високого рівня організованості, дисципліни й бойового потенціалу.

Військове управління охоплює такі основні види: військово-політичне управління (військова політика); оперативне управління військами; організаційно-управлінську діяльність військового персоналу; морально-психологічне забезпечення діяльності військ (сил).

Управління військами – це цілеспрямована діяльність командирів, штабів та інших органів управління, спрямована на підтримання боєздатності та бойової готовності військ (сил), їхню підготовку до ведення бойових дій, а також безпосереднє керівництво під час виконання поставлених завдань.

Як показує досвід, твердість і наполегливість у реалізації прийнятих рішень та планів завжди сприяли досягненню успіху в бою. Помилкові рішення, ухвалені під час ведення бойових дій, зазвичай негативно впливають на процес виконання бойових завдань, що може спричинити їх часткове виконання, порушення термінів або повне невиконання.

Принцип централізації управління є необхідним через потребу узгоджених дій усіх сил і засобів відповідно до єдиного замислу старшого командира (начальника). Водночас централізація передбачає надання підлеглим широкої ініціативи у виборі способів виконання бойових завдань, особливо в складних і непередбачуваних умовах. Командири повинні своєчасно інформувати підлеглий особовий склад про можливий розвиток подій, щоб забезпечити рішучі та цілеспрямовані дії у разі втрати зв'язку з вищим командуванням.

Отже, управління військами поєднує в собі як науковий підхід, заснований на системному аналізі, прогнозуванні та застосуванні перевірених теорій, так і елементи мистецтва, що виявляються в умінні приймати нестандартні рішення, проявляти ініціативу та діяти в умовах невизначеності. Ефективність управління визначається не лише знанням принципів та алгоритмів, а й особистими якостями командира, його здатністю передбачати розвиток подій і гнучко реагувати на зміни обстановки. Тому сучасне військове управління є складним синтезом раціонального мислення й творчого

підходу, що забезпечує успішне досягнення поставлених цілей у бойових умовах.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко В.М. Морально-психологічне забезпечення управління військами: підручник. Харків: ХНУ, 2021. 312 с.
2. Гуцал І.А. Управління військовими колективами в умовах бойових дій: монографія. Київ: НУОУ, 2023. 416 с.
3. Ковальчук І.Л. Психологічні аспекти командної діяльності в армії: монографія. Київ: Видавничий дім “Наука”, 2023. 340 с.
4. Психологія управління військами : підручник ; вид. 2-ге, перероб. та допов. за заг. ред. В.В. Стасюка. Київ : НУОУ, 2024. 532 с.
5. Соловйов П.В. Теорія та практика управління військами: навч. посіб. / П. В. Соловйов. Одеса: ОДУ, 2020. 264 с.
6. Шевченко А.М. Психологічні основи управління військами: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та допов. Київ: Видав-во НТУУ “КПІ”, 2022. 280 с.